

Tawbah-kutaa 10.2 (Xumura)

Description

Erga Tawbatanii Booda Badii irraa of qusachuuf-kutaa 2ffaa

Kutaa darbe irraa itti fufuun namni erga tawbatee booda sababoota karaa qajeelaa irratti isa gargaaran ni ilaalla.

5-Hiriyyoota babbadoo irraa fagaachu-tarii namni sababa hiriyyaatin badii adda addaa keessa raataaTM. Hiriyyaan isaa wanta badaa san waan hojjatuuf innis duuka buTMuun baditti marqama.

Abu Muusan (RA) akka gabaasetti Nabiiyyiin (SAW) akkana jedhan *“Fakkeenya hiriyyaa gaarii fi badaa akka nama miskii baadhatuu fi buufaa cimtii afuufuti. Namni miskii baadhatu yookaa akka kennaatti shattoo siif kenna yookin isarraa bitta yookiin immoo foolii gaarii isarraa argatta. Garuu namni buufaa cimtii afuufu yookaa uffata kee guba yookin immoo fooli badaa isarraa argatta.”* [Sahih al-Bukhari 5534](#)

Miskii jechuun wanta garmalee urgaaTMaa shattoo irraa hojjatamuudha. Buufaan immoo sibila tumtuun ibidda ittiin afuufuf kan itti fayyadamtuudha.

Rasuulli (SAW) fakkii sammuu nama keessatti hafuu dandaTMuun fakkeenya hiriyya gaarii fi badaa dhiyeessu. *“Hiriyyaan gaariin haala kam keessattu hiriyyaa isaa ni fayyada. Inni akka nama miskii baadhateeti. Osoo isarraa miskii bituu baatteyyuu ykn inni siif kennuu dhiiseeyyuu, isa waliin taaTMuun keetin fooli urgaaTMaa argatta. Namni namoota beekumsa, amalaa fi fooyyaTMiinsa qaban waliin taaTMus akkuma kana. Takkaa isaan gaafachuun beekumsaa fi gorsaa isaan irraa fudhata, takkaa immoo osoo inni gaafachu baateyyu isaan beekumsaa fi gorsa isaaf kennu. Yookiin immoo hojii gaarii yommuu hojjatan isaan arguun isaanitti hidhachuuf tattaafata. Yookiin kanniin hundaa walitti qabuun faayda guddaa argata.*

Garuu hiriyyaan badaan haala kam keessattu hiriyyaa isaa ni rakkisa. Inni akka nama buufaa afuufuu fi sibila hooTMifame rukutuuti. Osoo qaanqeen sitti finxiruun uffata kee gubuu baatteyyuu, sibila, ibiddaa fi wanta isa marsee jiruu irraa fooli badaa argatta. Namni namoota wanta fokkuu hojjatan waliin hiriyyoomu ykn waliin taaTMuus akkanuma. Takkaa isaan waliin bakka badii itti raawwatanitti harkifamuun ibiddi badii isa tuqa takkaa immoo dubbii, hojii ykn fakkeenya badaa isa rakkisu isaan irraa argata[1].TM

Namoota meeqatu sababa hiriyyaatin booTMu! Garuu booyinsii fi gaabbiin guddaan kan Guyyaa Qiyaamati. QurTMaaana keessatti:

يَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلِيَّتَنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ
 يَلًا ﴿٢٧﴾ يَوَيْلَتِي لِيَّتِي لَمْ أَخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ
 كُرْبَعَدٍ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

â€œGuyyaa miidhaa hojjataan â€œYaa hawwii koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaaâ€ jedhee [gaabbidhaan] harka isaa lamaan ciniinu [yaadadhaa]. Yaa badii kiyya! Odo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa! Dhugumatti Gorsî (Qurâ€™Maanni) erga natti dhufee booda irraa na jallisee jira; sheyxaannis namaaf salphisaa taâ€™Meeraâ€ Surat al-Furqaan(25):27-29

Miidhaa hojjataan (zaalimni) nama namoota irratti daangaa darbuun isaan miidhu yookiin badii akka kufrii, shirkii fi badii gurguddoo biroo hojjachuun nama lubbuu ofii miidhudha. Namni kaafirri ykn namni badii gurguddaa hojjachuun Islaamaa irraa fagaate, gaabbi cimaa gaabba. Garuu yeroon waan darbeef homaa isa hin fayyadu. Ciminnaa fi gubaa gaabbii isaa agarsiisuuf, â€œGuyyaa...harka isaa lamaan ciniinuâ€ jechuun ibse. Namni miidhaa hojjate yommuu gaabbii fi gadda cimaa isaa labsu, hawwii yeroon isaa irra darbe hawwa. Addunyaan tuni iddoo qormaataa namni itti qoramuudha. Guyyaan Qiyaamaa immoo guyyaa firiin qormaataa (jazaan) itti mulâ€™TMatuudha. Namni miidhaa hojjate Guyyaa jazaa kana wantoota sadii hawwa:

Hawwii 1ffaa: Osoo jireenya addunyaa keessatti karaa qajeelaa keessatti Ergamaa Rabbii waliin taâ€™TMee jechuun hawwa. Bakkaa fi yeroo kam keessattu namni Kitaaba Rabbii fi sunnaah Ergamaa Isaa hordofu, Ergamaa waliin akka taâ€™TMee hubachuu qabna. Hawwii kana keessatti namni miidhaa hojjate ni jedha: â€œYaa hawwii koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaaâ€ Kana jechuun Ergamaa Rabbiitti amanuu fi Isa hordofuun osoo karaa haqaa qabadhee maal qabaa!

Hawwii 2ffaa: Addunyaa irratti nama isa jallisee fi Qurâ€™TMaanni erga isatti dhufee booda irraa garagalche, hiriyyaa (jaalallee) onnee godhachuu dhiisu. Laalaa isa qunnamee fi adabbii itti deemaa jiru ibsaa, â€œYaa badii kiyya! Odo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!â€ jechuun hawwii kana labsa. â€œYaa badii kiyya!â€ ni gaabba, ni gadda, sodaa isatti buâ€™TMee fi adabbii itti deemaa jiru irraa kan kaâ€™TMee keessi isaa garmalee gubata.

Zaalimni hiriyyaa miidhaa hojjachuutti isa kakaasu, tarii irratti jajjabeessu waliin miidhaa waan hojjataa tureef, Guyyaa murtii buâ€™TMaa hojii isaa hiriyyaa isaa irratti darbuuf tattaafata. Osoo hiriyyaa onnee isa godhachuu baate silaa isa hin jallisu, adabbii kanatti isa hin geessu. Gaabbi isaa kana akkana jechuun ibsa: â€œOdo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!â€ Badii hiriyyaa isaa yaadachuun akkana jedha: â€œDhugumatti Gorsî (Qurâ€™TMaanni) erga natti dhufee booda irraa na jallisee jira.â€ Kitaabni Rabbii erga natti dhufee booda, isarraa na fageessuun karaa jallinnaa keessatti

na darbee jira. Kitaabni kuni yaadannoo (zikrii) yeroo hundaa yaadachuun itti hojjatan taâ€™TMuu kan qabuudha.

Namni sababa Nabiiyiitiin ykn daaâ€™TMiwwan isa booda dhufaniin ergaan Rabbiin irraa yoo isa gahe, gorsi (Qurâ€™TMaanni) isatti dhufee jira. Namni miidhaa raawwatu Qurâ€™TMaana fi sunnaah Nabiiyii (SAW) isa gahe yoo hordofuu didee fi irraa garagale, Guyyaa Qiyaamaa gaabbii armaan olii gaabba.

Hawwii 3ffaa: Hawwiin kuni keeyyata keessatti kan guduunfameedha. Namni sirriitti xinxallii aayah tanaa fi aayata biroo walitti fiduun baasu ni dandaâ€™TMa. Innis, â€™œHasaasa (waswasaa) sheyxaanaa, wanta inni miidhagsuu fi karaa isaa osoo hordofuu baadhe maal qabaa!â€™œ jechuun hawwa. Sheyxaanni hiriyyaa dhiyoo isatti hasaasu fi akka dhiigni naannaâ€™TMu isa keessa naannaâ€™TMuudha. Namni miidhaa raawwataa ture kunis sheyxaanaa fi hiriyyaa onnee isaatiin, â€™œSitu na jallise, harâ€™TMa azaaba irraa na baraari. Yaa Rabbi! nama kanatu na jallise, azaaba isaa dachaa taasisi.â€™œ Jedha[2]. Garuu â€™œ **sheyxaanni namaaf salphisaa taâ€™TMeeraâ€™œ** Kana jechuun sheyxaanni wanta fokkuu erga namaaf bareechisuun itti nama darbee booda adabbitti nama gatee nama biraa sokka. Adabbii irraa nama baraaru fi gargaaru hin dandaâ€™TMu.

Hiriyyaan badaaniis akkanuma. Wanta fokkuu erga namaaf miidhagse booda yommuu namni suni adabbii fi rakkootti kufu gatee biraa deema. Kana hubachuuf dubartoota garii dhiiraan gowwooman haa ilaallu. Erga wanta badaatti ishii dabarsee booda yommuu ishiin rakkoof saaxilamtu ishii dhiisee biraa deema. Kanaafu, yeroo rakkoo fi adabbiin namatti buâ€™TMu hiriyyaan badaan akka nama hin fayyanne beekuun irraa fagaachu barbaachisa. Nama gorfamuuf keeyyanni Qurâ€™TMaanaa armaan olii fi muxannoon namootaa gorsa guddaa taâ€™TMaaf. Namoota naannoo keenyaa hiriyyaa badaa hordofuun badii fi salphinnatti kufan gorsa guddaa nuuf hin taâ€™TManii? Namni osoo adabbii cimaatti hin kufin tawbachuun of dhaqqabe, hiriyyaa badaa irraa fagaachuuf tattaafachuu qaba.

6-Namoota gaariitti maxxanuu-namni hiriyyaa badaa irraa erga dheesse adda jiraachuu waan hin dandeenyeef namoota gaarii waliin hiriyyoomuun karaa qajeelaa irratti akka jabaatu isa taasisa. Akkuma hadiisa armaan olii irraa hubannuutti hiriyyaan gaariin akka nama wanta garmalee urgaaâ€™TMaa namaaf kennee ykn namatti gurgureeti. Namni nama gaarii waliin oolu amalli isaa ni bareeda, haalli isaa ni urgaaâ€™TMa. Hiriyyaa waliin yommuu taaâ€™TMan ulaagaalee armaan gadii Qurâ€™TMaanaa fi hadiisa irraa fudhataman hordofuun buâ€™TMaa baayâ€™TMee buusa:

1ffaa-Rabbiif jedhanii fi Jaalala Isa barbaadun waliin taaâ€™TMuu; waliin taaâ€™TMuun faaydama addunyaa qofaaf taâ€™TMuu hin qabu.

2ffaa-Rabbiin faallessuu fi badii hojjachuu irratti kan waliin taaâ€™TMan taâ€™TMuu hin qabu.

3ffaa-Hiriyyoonni waliin taaâ€™TMan wal gorsuu, wanta gaariitti wal ajajuu fi wanta badaa irraa wal dhoowwu.

4ffaa-Toltuu fi taqwaa irratti wal gargaaru. Badii, daangaa darbuu fi Ergamaa faallessu irratti wal gargaaru dhiisu.

5ffaa-Abbaa haqaa faallessuu fi haqa isaa fudhachuuf sobaan wal gargaaru dhiisu[3].

7-Hojii gaggaarii hojjachuu fi Dandeetti ofii gabbifachuuf of koâ€™TMoomsu-namni namoota irraa adda yoo bahe sheyxaanni isarraa adda hin bahu. Namni kophaa yommuu jiru wanta isa fayyaduun yoo of hin koâ€™TMoomsin, sheyxaanni wanta badaatti isa kakaasa. Namoonni yeroo baayâ€™TMee wanta

hojjatan yommuu dhaban â€œemaal haa hojjadhu?â€œjechuun yeroo isaanii bakkuma arganitti gubu. Wanti hojjatamu lakkaawame hin dhumu. Garuu sammuu fayyadamu barbaachisa. Jireenya addunyaa tanaaf wanta isa fayyadu yoo dhabe, wanta Aakhiratti isa fayyadu hojjachuu hin dandaâ€™TMuu? kanaafu, wanta hojjachuu dandaâ€™TMuu itti yaadun yeroo fi sammuu ofii hojiin guutuu dandaâ€™TMa. Fakkeenyaaf, dandeetti akka kompiyutaraa, lugaa haarawa barachuu, dubbisuu fi barreessu, fi kkf gabbifachuu dandaâ€™TMa.

Guduunfaa

âž| Hiriyyaan gaariin akka nama shittoo garmalee urgaaâ€™TMa gurguruuti. Takkaa shittoo isaa ni bitta, takkaa siif kenna takkaa immoo urgaa isaa irraa fudhatta. Haaluma kanaan nama gaarii waliin yommuu ooltu, takkaa gaafii isa gaafachun furmaata argatta, takkaa inni beekumsaa fi gorsa siif kenna, takkaa immoo fakkeenya fi muxannoo gaarii isarraa fudhachuun jabeenya argatta.

âž| Hiriyyaa badaan akka nama sibila tumuuti. Hiriyyaa badaa waliin yommuu ooltu takkaa badii keessatti isa waliin hirmaachun adabbii dhandhamta, takkaa dubbii fi hojii isaatiin azaa taata.

âž| Hiriyyaa badaa irraa fagaachun badii irraa fagaachudha. Hiriyyoota badii hojjataniin wal qunnamuun dirqama yoo taâ€™TMe, haajaa ofii erga fixanii booda isaan biraa deemudha. Yommuu isaan badii hojjachuu jalqaban irraa dheessudha.

âž| Namni sababa hiriyyaa badaatiin jallatee fi Rabbiin irraa fagaate, dafee tawbaan yoo of hin dhaqqabiin gaabbi cimaa gaabba:

â€œYaa hawwii koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaaâ€™

â€œYaa badii kiyya! Osoo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!â€™ (aayata armaan olii irraa)

â€œYaa gaabbi koo! Osoo anaa fi si (sheyxaana) jidduu fageenyi bahaa fi dhiyaa jiraate maal qabaa! Hiriyyaa akkam fokkate!â€™ Suuratu Az-Zukruuf 43:38

âž| Sheyxaanni Rabbi fi Guyyaa Qiyaamaatti akka kafaruu (hin amanne) isatti hasaasa, baditti isa kakaasa ykn hojii gaarii irraa duubatti isa harkisa.

âž| Kanaafu, namni gammachuu fi milkaaâ€™TMinna barbaadu, yeroo hundaa toltuu hojjachuuf ni carraaqa, badii irraa ni fagaata, gara Rabbi isaa deebiâ€™TMuun araaramaa fi gargaarsa kadhata. Qurâ€™TMaana keessatti:

﴿وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا
وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

â€œToltuu irraa waan lubbuu keessaniif dabarfattan Rabbiin biratti irra gaarii fi kan mindaa guddaa qabu taâ€™TMee ni argitu. Rabbiin araarama kadhaa, dhugumatti Rabbiin Araaramaa Rahmata godhaadha.â€™ (Suuratu al-Muzammil 73:20)

âž| Al-Hasan al-Basrin gaafa tokko akkana jedhamuun gaafatame,â€™Sila Rabbiin fuunduratti qaanaâ€™TMu hin qabnu yommuu cubbuu (dilii) akka araaramuuf Isa kadhannu? Ammalle itti deebinee hojjanna, ergasiis cubbuu (dilii) akka araaramuuf Isa kadhanna. Ammas ni hojjanna.â€™

Al-Hasan akkana jechuun deebise,â€Sheyxaanni sirratti injifannoo argachuu barbaada. Kanaafu, Rabbiin araarama kadhachuu hin hifatin.â€

Wa aakhiru daawâ€Maanaa anilhamdulillahi Rabbil aalamiin

Kitaabban wabii:

[1] Al-Akhlaaqul Islaamiyyah wa ususuhaa-2/196-197, Abdurahman Habanka

[2] [Maâ€Maariju at-tafakuri wa daqaaâ€iqu at-tadabbur](#)6/464-469 Abdurahman Habanka, Tafsiir Saâ€diyy-fuula 680-681

[3] Al-Akhlaaqul Islaamiyyah wa ususuhaa-2/196

Date Created

March 28, 2019

Author

admin